

Τισσαίο

Το βουνό των δύο θαλασσών

ΚΕΙΜΕΝΟ: ΘΕΟΦΙΛΟΣ Δ. ΜΠΑΣΓΙΟΥΡΑΚΗΣ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ANNA A. ΚΑΛΑΪΤΖΗ

Η πρώτη του εικόνα είχε φανεί στα μάτια μου 30 χρόνια πριν, το 1977. Ένας μακρόστενος ορεινός όγκος με κακοτράχαλες πλαγιές, που διαφέντευε από ψηλά το ακρότατο σημείο της χερσονήσου της Μαγνησίας. Δεν ήξερα ακόμα τότε το όνομά του, δεν είχα ούτε πληροφορίες ούτε χάρτες. Αργότερα έμαθα ότι ήταν το Τισσαίο. Μα και πάλι περνούσα από τους πρόποδες του αδιάφορα. Την προσοχή μου μονοπωλούσαν οι κολπίσκοι του Παγασητικού, το ναυτοχώρι του Τρίκερι και το ομώνυμο νησάκι. Σ' αυτούς τους τόπους ήταν οι αναμνήσεις μου. Ως τη στιγμή που ανακάλυψα τα παράλια του Αιγαίου από την εξωτερική, την νότια κόψη του Τισσαίου. Ως τη στιγμή, που ο **Κυριάκος Παπαγεωργίου** εξήγησε το ενδιαφέρον μου με την περιγραφή της κακοτράχαλης ανάβασης του βουνού αλλά και της αθέατης ομορφιάς του.

Η απόφαση είχε παρθεί.

Σέναν από τους μυχούς του Παγασητικού ξεχειμωνιάζουν στη σειρά τα κοτεράκια, μακρὰ από φουρτούνες και ανέμους.

Η οδική προσέγγιση προς την περιοχή του Τισσαίου είναι ειδυλλιακή και ξεκούραστη. Και πώς να μην είναι άλλωστε; Δεν έχουμε παρά να επιβιβαστούμε στο αυτοκίνητό μας και να παραδοθούμε, από το Βόλο ως το τελείωμα του Παγασητικού, στη μαγεία της φύσης και της πολυποικίλης ακτογραμμής. Μετά την **Αργαλαστή** χαμηλώνουμε στις ρηχές παραλίες του **Χόρτου** και της **Μηλίνας**. Γραφικά ουζερί και καφέ αραδιασμένα πλάι στη θάλασσα. Βάρκες και σκάφη αναψυχής. Απέναντι το κατάφυτο νησάκι του **Αλατά** με το μοναστήρι του και κάποιες εξωτικές, αθέατες αμμουδιές.

Αρχίζει η πολύπλοκη ακτογραμμή ως τις παρυφές του Τρίκερι, μια αληθινή ευτυχία της όρασης, με διαδοχικούς κόλπους και μικροσκοπικούς όρμους, πρασινογάλαζα και συνήθως ήρεμα νερά και περιβάλλον ειδυλλιακό με ελαιόδεντρα που κατεβαίνουν ως τη θά-

λασσα. Δεν έχει παρά να επιλέξει κανείς την πιο φιλόξενη ακτή και να σταματήσει. Ο τόπος από μόνος του αποτελεί έναν συναρπαστικό ταξιδιωτικό προορισμό.

Δεν είναι τυχαίο, που σε κάθε πανοραμικό σημείο της διαδρομής δεσπόζει κι από ένα εξοχικό. Περνάμε κοντά από ένα καρνάγιο, που είναι ταυτόχρονα τόπος ξεχειμωνιάσματος και συντήρησης δεκάδων ιστιοπλοϊκών. Τρία χιλιόμετρα μετά αναδύεται μέσα από τη θάλασσα η γοητευτική σιλουέττα της "**Πρασσούδας**", αυτού του βραχώδους αλλά κατάφυτου μικρονησιού, με το παλιό πέτρινο μοναστήρι και την μεγάλη αποικία των γλάρων. Ένας τόπος απέραντης μοναξιάς και γαλήνης, που μόνον οι κάτοχοι σκαφών μπορούν να απολαύσουν.

Στην άκρη του αντικρινού στεριανού ορίζοντα αποκαλύπτεται ένας λόφος που ασπρίζει στο φως του ήλιου. Είναι η ναυτική πολιτεία του Τρίκερι, που αγναντεύει από ψηλά τον Παγασητικό και το Αιγαίο. Πολύ κοντά πάνω

απ' τα κεφάλια μας ορθώνεται ο όγκος του Τισσαίου. Ένας χωματόδρομος ανηφορίζει και χάνεται στις θαμνοσκέπαστες πλαγιές του.

Περνάμε τον όρμο του **Μαραθιά** και μετά έναν βοτσαλωτό κολπίσκο με αιωνόβια ελαιόδεντρα, μερικά μόλις μέτρα απ' τα διάφανα νερά. Ανάμεσα στον ελαιώνα ξεχωρίζουν με το χαρακτηριστικό βαθυπράσινο φύλλωμά τους μερικές μεγάλες χαρουπιές. Πού και πού σταματάει στις άκρες των δρόμων κάποιο αυτοκίνητο. Άντρες και γυναίκες με μαχαίρια και σακούλες σκύβουν πάνω στη γη και μαζεύουν τα ταπεινά αλλά τόσο αγνά προϊόντα της, ραδίκια και ζοχούς. Θα είναι πολύ χαρούμενοι, επιστρέφοντας από την εκδρομή τους, να ετοιμάσουν την ωραία σαλάτα που

μάζεψαν με τα χέρια τους.

Περνάμε πάνω από τη "**Τζάστενη**", το πιο όμορφο και πολυφωτογραφημένο σημείο της ακτογραμμής. Είναι αυτή η ονειρική λιλιπούτεια χερσόνησος, με τα δυο-τρία σπιτάκια στην άκρη του γιαλού, που καθρεφτίζονται στα γαλήνια, διαυγή νερά. Όσες φορές κι όποια εποχή του χρόνου έχουμε περάσει από δω, ποτέ δεν αντισταθήκαμε στον πειρασμό να σταματήσουμε και να αιχμαλωτίσουμε την ομορφιά της με τις φωτογραφικές μας μηχανές. Ακολουθεί το ακρωτήριο του Μαραθιά κι ένας βαθύς κόλπος με ιχθυοπαραγωγική μονάδα στα νερά του. Στο άκρο του κόλπου, πάνω απ' τη βραχώδη ακτή, δυο ερασιτέχνες ψαράδες στήνουν τα καλάμια τους. Μερικά κατσίκια πλái στο δρόμο, ανεπηρέαστα από

την παρουσία μας, σκαρφalώνουν σε κάθε θάμνο που βρίσκεται μπροστά τους και τρώνε χωρίς διάκριση ό,τι πρασινίζει. Λίγο πιο κάτω ένας

"Τζάστενη", το πιο όμορφο και πολυφωτογραφημένο σημείο της ακτογραμμής του Παγασητικού. Είναι η ονειρική λιλιπούτεια χερσόνησος, με τα δυο-τρία σπιτάκια στην άκρη του γιαλού, που καθρεφτίζονται στα γαλήνια, διαυγή νερά.

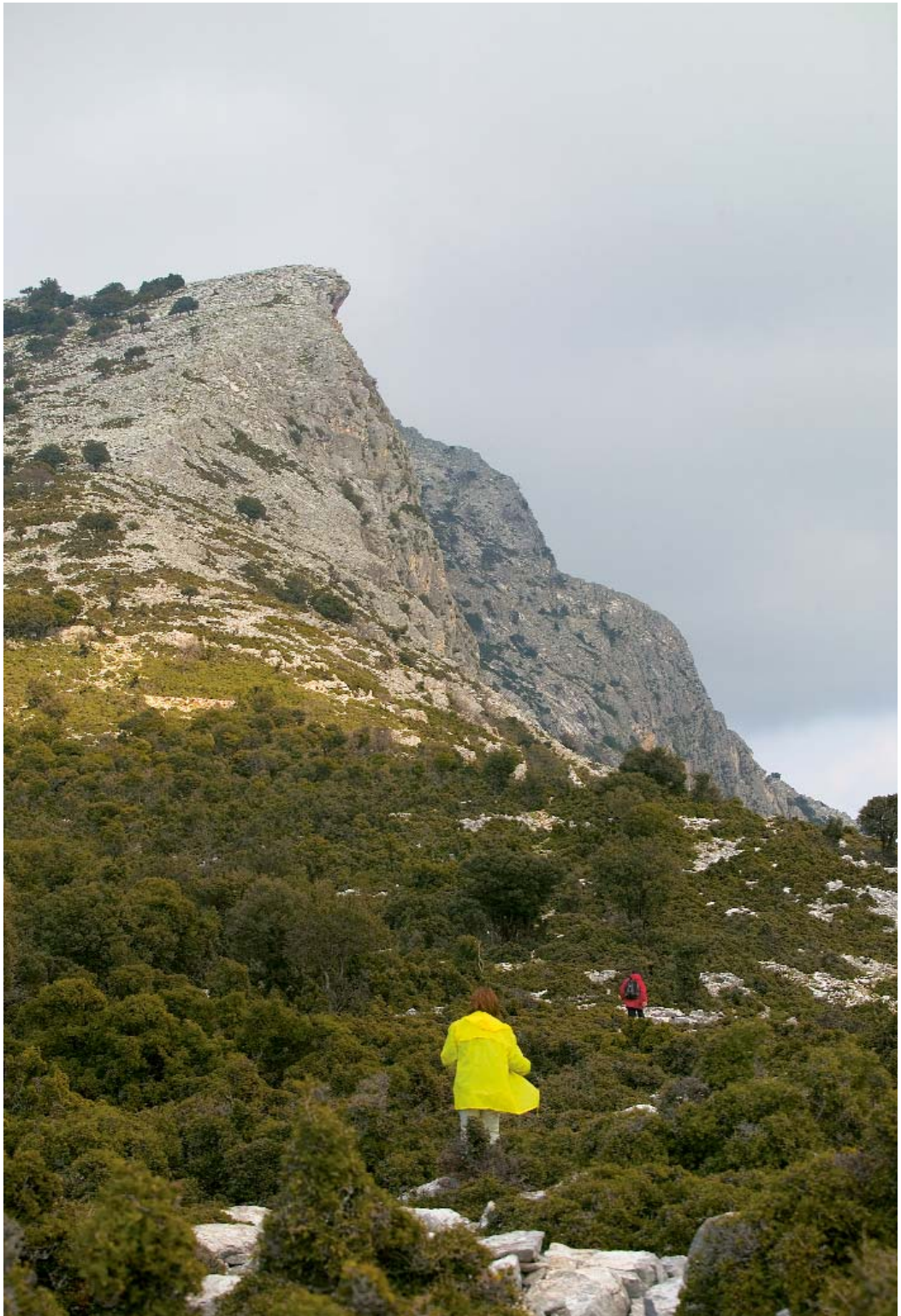
άντρας ετοιμάζει την καταδυτική του στολή και το ψαροντούφεκο. Οι στιγμές χαλάρωσης πλησιάζουν προς το τέλος τους. **62 χλμ.** ακριβώς μετά τους τελευταίους σηματοδότες στην Α έξοδο του Βόλου σταματάμε μπροστά σε εικονοστάσι και κίτρινη πινακίδα που αναγράφει "ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ". Είναι το εξωκλήσι που βρίσκεται στον κολπίσκο κάτω από το δρόμο. Στο αντικρινό προανές ξεχωρίζει η αρχή του σηματοδοτημένου μονοπατιού. Η πρόκληση του Τισσαίου είναι μπροστά μας.

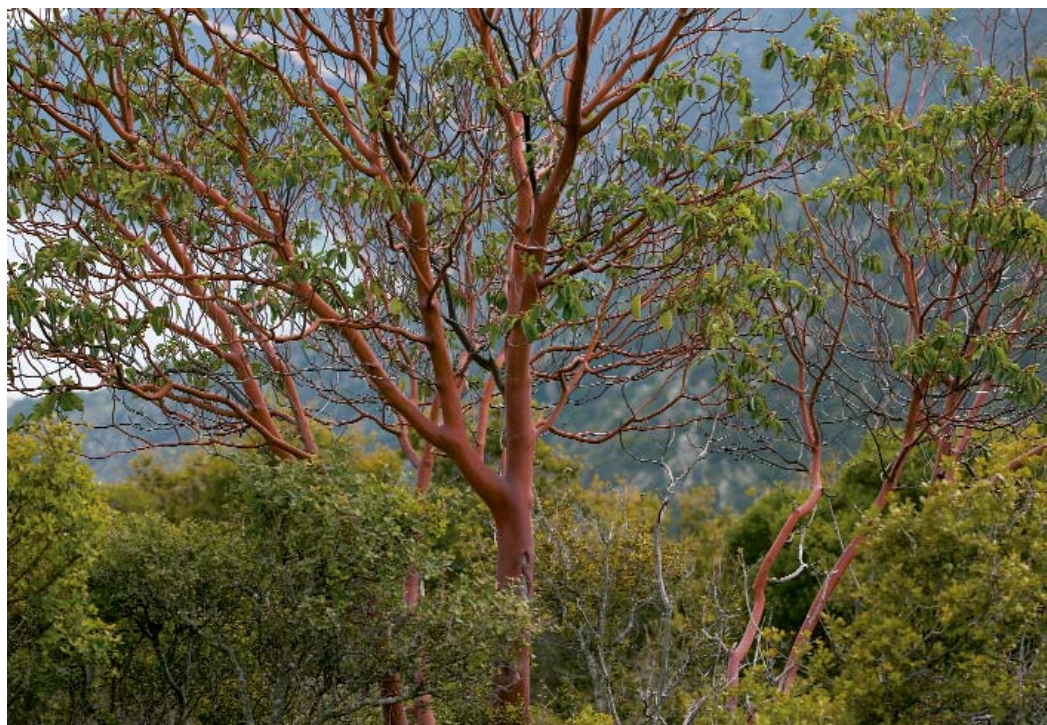
Στο κακοτράχαλο Τισσαίο

Τη στιγμή που εγκαταλείπουμε το αυτοκίνητο αρχίζει να ψιχαλίζει. Ένας ελάχιστος αξιόπιστος ουρανός πλανιέται

πάνω απ' τα κεφάλια μας με σύννεφα και αέρα δυνατό. Μήπως συμμεάχησαν το Τισσαίο και ο καιρός προσπαθώντας να μας αποθαρρύνουν; Φοράμε αδιάβροχα και παίρνουμε μπουφάν. Οι συνθήκες στην κορυφή θα είναι πολύ διαφορετικές από το επίπεδο της θάλασσας.

Για έναν - ασταμάτητα - προπονούμενο πεζοπόρο, όπως ο φίλος μας ο **Κυριάκος**, η κάλυψη υψομετρικής διαφοράς 620 μ. είναι απλά ένας υγιεινός περίπατος. Δεν συμβαίνει το ίδιο και με μας, που έχουμε αρκετούς μήνες να βγούμε στο βουνό. Το διαπιστώνουμε αμέσως στο αρχικό απότομο τμήμα της διαδρομής. Ο ανήφορος όμως δεν αποτελεί την μεγαλύτερη δυσκολία. Ο παράγοντας που επιβαρύνει περισσότερο την πορεία μας είναι η κατάσταση του εδάφους. Χώμα λασπωμένο

και γλιστερό, μονοπάτι κατάσπαρτο με άσπρες πέτρες. Καθώς είναι στενό και αχρησιμοποίητο, φράσσεται διαρκώς από αγκαθωτούς θάμνους και πουρνάρια. Άλλοτε είμαστε υποχρεωμένοι να παραμερίζουμε τα εμπόδια και άλλοτε να σκύβουμε χαμηλά και να περνάμε από κάτω. Μια μόνιμη ενόχληση. Είναι βέβαια ευδιάκριτο, με σήμανση συνεχή, αυτά όμως ελάχιστα ευκολύνουν την πορεία μας. Δεν παραλείπουμε, ωστόσο, να εκτιμούμε την ομορφιά του περιβάλλοντος. Μέσα στην πυκνή ζούγκλα από σχοίνους και πουρνάρια παρεμβάλλονται αγριελιές και χαρουπιές.

Ιδιαίτερα ξεχωρίζουν οι αγριοκουμαριές, με τους λείους και πολύκλαδους κοκκινωπούς κορμούς, ό,τι θεαματικότερο έχει να μας προσφέρει η φύση του βουνού. Να και μια μοναχική και μεγάλη αριά, με το βαθυπράσινο φύλλωμά της.

Μισή ώρα μετά την αναχώρησή μας φτάνουμε σε μικρό ξέφωτο σε υψόμετρο 190 μέτρων. Με Ν διεύθυνση συναντάμε σε κορμό δέντρου πινακιδούλα με σήμα πεζοπόρο, που μας δείχνει την αρχή του νέου μονοπατιού. Μετά από λίγο το μονοπάτι στρέφει δυτικά και η ανάβαση γίνεται ηπιότερη. Απ' τα νερά του Παγασητικού προβάλλει η Πρασσούδα με την χαριτωμένη σιλουέττα της. Ήδη το μονοπάτι κατευθύνεται ΝΑ με πυκνή κόκκινη σήμανση. Σ' ένα 10λεπτο φτάνουμε σε δεύτερο ξέφωτο, μεγαλύτερο απ' το πρώτο.

Μικρή στάση για να βγάλουμε τα - μουσκεμένα απ' τον ιδρώτα - αδιάβροχα. Η απειλή της βροχής έχει απομακρυνθεί, ο αέρας όμως είναι ψυχρός. Στο αριστερό τμήμα, και στα μισά περίπου του μακρόστενου οροπεδίου, ανακαλύπτουμε στον κορμό μιας μεγάλης αγριελιάς τη γνωστή μας σήμανση με τον

πεζοπόρο. Είναι η αρχή του νέου μονοπατιού, που κατευθύνεται Α-ΝΑ. Αν και λασπωμένο, το έδαφος είναι πολύ ομαλότερο και η πορεία ξεκούραστη. Από κάποια ξεκόμματα του δάσους προβάλλει θεαματικά η ακτογραμμή στην περιοχή του Τρίκερι.

Βγαίνοντας από το δάσος των πουρναριών αντικρύζουμε για πρώτη φορά απέναντί μας την γυμνή από βλάστηση κορυφή του Τισσαίου.

- *Αυτό ήταν όλο;* ρωτάω χαρούμενος τον Κυριάκο.

- *Μη βιάζεσαι, μου απαντάει, δεν παραδόθηκε ακόμη το Τισσαίο. Αυτή είναι η πρώτη γραμμή αμύνης του. Η δεύτερη - και δυσκολότερη - προς το παρόν παραμένει αθέατη.*

Έρχεται αμέσως στη μνήμη μου η τόσο γνωστή εικόνα από το δίκωρφο του Τισσαίου. Απλά, είχα ξεχάσει από την ανυπομονησία μου, την ύπαρξη της δεύτερης κορυφής.

- *Αφήστε τις κορυφές και παρατηρήστε τι βρίσκεται μπροστά μας, ακούγεται να λέει ο Κυριάκος.*

Είναι μια μεγάλης έκτασης και ήπια πλαγιά με την πιο συμπαγή βλάστηση, που έχουμε συναντήσει μέχρι εδώ. Μουάζει με ζούγκλα αδιαπέραστη. Το σημαντικότερο, ωστόσο, δεν είναι η πυκνότητα αλλά η σύνθεση της ζούγκλας. Αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά από δέντρα αγριοκουμαριάς. Το ύψος των περισσότερων ξεπερνάει τα 5 μέτρα και κάποιων πλησιάζει ακόμη και τα 10! Είν' ένα εκπληκτικό και απρόσιμο δημιούργημα της φύσης λίγο πιο κάτω από τις γυμνές και κατοστράχαλες ράχες του Τισσαίου.

- *Αυτό εννοούσα όταν σας έλεγα, ότι το βουνό αυτό έχει ιδιαιτερότητες, που δεν τις υποψιάζεται κανείς, σχολιάζει ο Κυριάκος.*

Πλησιάζουμε ήδη στα 400 μέτρα. Το Αιγαίο μας αποκαλύπτει έναν απέραντο ορίζοντα. Απέναντί μας και οι ακτές της Β. Εύβοιας. Μετά τις κουμαριές ξαναρχίζουν τα πουρνάρια. Από τον βράχινο ανχένα έχουμε πια θέα και των δυο θαλασσών. Δεν ξέρουμε ποια να πρωτοθαυμάσουμε, τον Παγασητικό ή το

Το πανόραμα των ακτών του Παγασητικού από τα ύψη του Τισσαίου.

Αιγαίο. Δυστυχώς η μακρινή ορατότητα είναι κακή. Με καθαρή ατμόσφαιρα θα βλέπαμε τα πάντα. Στον ανχένα ο αέρας είναι ψυχρός. Το μονοπάτι ουσιαστικά έχει χαθεί, βαδίζουμε συνεχώς πάνω σε ασβεστολιθικές πέτρες με ελεύθερη ανάβαση και οπτική επαφή προς την πρώτη κορυφή. Πού και πού υπενθυμίζουν την πορεία μας σωροί από ξερολιθιές με άριστη κατασκευή. Η κόψη του Τισσαίου προς την πλευρά του Αιγαίου είναι χαοτική, η κάτοψη όμως του κόλπου του **Αγ. Βάτου** και της υπόλοιπης ακτογραμμής είναι απλά αξεπέραστη.

Παίρνουμε μια ανάσα στις ομαλές μεγάλες πλάκες της πρώτης κορυφής. Στα ΒΑ διαγράφεται, με φόντο τον ουρανό, το κυρτό σχήμα της υψηλότερης δεύτερης κορυφής που έχει την ονομασία **Εύζωνας**. Χαμηλώνουμε τα κεφάλια για να προστατευτούμε απ' τον αέρα, κυρίως όμως για να επικεντρώσουμε την προσοχή μας στην επιλογή της διαδρομής. Όχι αναίτια. Το έδαφος είναι από τα πιο

δύσβατα και τραχειά, κατάσπαρτο από αιχμηρούς ασβεστολιθικούς βράχους και ρωγμές. Κάθε βήμα εγκυμονεί άμεσο κίνδυνο πτώσης και σοβαρού τραυματισμού. Τα υψηλά και στερεά ορειβατικά άρβυλα είναι απαραίτητα.

Μετά από συνολική πορεία 2 ωρών και 20 λεπτών - μαζί με τις στάσεις - χαλαρώνουμε πανευτυχώς στο υψηλότερο σημείο του Τισσαίου. Η θέα, έστω και με την περιορισμένη ορατότητα, είναι ασύλληπτη παντού. Τα παράλια και τα μικρονήσια του Παγασητικού προβάλλουν ειδυλλιακά και πανέμορφα, έτσι όπως είναι φωτισμένα από τον ήλιο. Αντίθετα οι ακτές του Αιγαίου είναι μισοχαμένες στην ομίχλη και αποπνέουν μια απόλυτη αγριότητα. Η διαφορά των δυο θαλασσών είναι από ψηλά ρεαλιστική και εμφανέστατη. Όπως άλλωστε αρμόζει ανάμεσα σ' έναν κλειστό κόλπο και στο ανοιχτό πέλαγος.

Σύννεφα, ομίχλες και καταχνιά, χάος και κατακόρυφοι γκρεμοί. Οι αγκαλιές του Παγασητικού έχουν δώσει τη θέση τους στην ανοιχτή θάλασσα του Αιγαίου.

Τισσαίο. Τα παράλια του Αιγαίου

Η ακτογραμμή του Αιγαίου, κάτω από τις νότιες απόκρημνες απολήξεις του Τισσαίου, αποτελεί για μας τα τελευταία χρόνια τόπο ιδιαίτερα αγαπητό. Αθέατος όπως είναι από το κεντρικό οδικό δίκτυο και -κυρίως- απρόσιτος από συμβατικά αυτοκίνητα, έχει το προνόμιο της ηρεμίας και μοναξιάς ακόμη και στην θερινή περίοδο.

Μετά τις ιλιγγιώδεις εικόνες από τα ύψη του βουνού είναι αναγκαία λίγη χαλάρωση. Από τη θέση "**Διακόπι**" λοιπόν, στο μυχό του ομώνυμου βαθύτατου φιορδ, ανηφορίζουμε προς το εσωτερικό. Η απόσταση ως εδώ από την έξοδο του Βόλου είναι **66 χλμ.** ακριβώς. Αφήνουμε λίγο πιο πάνω τα υπολείμματα του θρυλικού "**Τειχόκαστρου**" (4) και, 700 μ. από την ασφάλτο, κατευθυνόμαστε αριστερά. Αμέσως αρχίζει κακοτράχαλος πετροδρόμος. Οι απότομες πλαγιές καταλήγουν χαμηλά σε ακτές βραχώδεις και αφιλόξενες. Στα **2,9 χλμ.** μια διακλάδωση του δρόμου κατηφορίζει στην ακτή και καταλήγει στον εκπληκτικό

κόλπο του **Αγ. Βάτου**. Είναι τόπος ιδιαίτερα δημοφιλής σε ψαροντουφεκάδες, κατόχους σκαφών και οχημάτων 4 X 4.

Συνεχίζουμε την πορεία μας και στα 4 χλμ. αποκαλύπτεται η κορυφογραμμή του Τισσαίου με τις απόκρημνες πλαγιές. Σαν αντιστάθμισμα σ' αυτή την αγριότητα απλώνεται στην ακτή η γλυκύτατη καμπύλη ενός κολπίσκου, με πρόσβαση όμως μόνον απ' τη θάλασσα. Στα 5 χλμ., μετά την καμπή του κάβου "**Μπελιαδαίκο**", αποκαλύπτεται μια ευρύτατη αγκαλιά με τουλάχιστον πέντε διαδοχικούς κολπίσκους, που συνθέτουν ένα σύνολο απερίγραπτης ομορφιάς. Στα πρανή του δρόμου φύονται ανάμεικτα ανθισμένα ρείκια και κουμαριές, το οδόστρωμα όμως εξακολουθεί να είναι αφιλόξενο και δυσάρεστο.

Στα 6,4 χλμ. συναντάμε αιωνόβιο ελαιώνα με ευχερή πρόσβαση σε θαυμάσια ακτή. Ένα χιλιόμετρο μετά περνάμε δίπλα από στάνη με αγροτική κατοικία, ελαιώνα και υπέροχη εκτεταμένη αμμουδιά.

Στα 8,1 χλμ., κάτω από τις χαιοτικές ορθοπλαγιές του Τισσαίου, προβάλλει άλλος ένας φανταστικός κολπίσκος με φιλικό έδαφος και ελαιώνα. Εμφανίζεται ένας μοναχικός κορμοράνος στους βράχους της ακτής. Μόλις μας αντιλαμβάνεται, απομακρύνεται με πτήση χαμηλή.

Η διαδρομή πλησιάζει προς το τέλος της. Οι τελευταίες εικόνες είναι από δυο ωραιότατους κολπίσκους και πάνω τους μια στάνη με μικρή αγροτική κατοικία και εχθρικά σκυλιά. Ο δρόμος σταματάει, το οδόμετρο του αυτοκινήτου σημειώνει στο σημείο αυτό από την ασφάλτο **10,2 χλμ.** ακριβώς.

Παρά την ανοιχτωσιά του Βορείου Αιγαίου σ' όλο το μήκος της ακτογραμμής των 10 χλμ δημιουργούνται κόλποι και όρμιοι με απίστευτα γοητευτικά νερά.

